

ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

*С. О. Тульчинська, д. е. н., професор, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»,
tuha@ukr.net, orcid.org/0000-0002-1409-3848,
М. В. Шашина, к. е. н., доцент, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»,
shashyna.marina@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6676-3316*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: теоретичного узагальнення – при виявленні основних характеристик інклюзивного розвитку; системного підходу – при визначенні практик взаємодії регіонального рівня національної економіки та Європейського Союзу; аналізу та синтезу – для виявлення напрямів інклюзивного розвитку регіонів за умов основних викликів кризових явищ сьогодення; інституціональний підхід – при визначенні основних інститутів впливу на інклюзивну складову регіонального розвитку національної економіки.

Результати. Європейська інтеграція займає особливе місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів України. Визначено основні напрями регіональної співпраці для України та ЄС. Виявлено основні напрями інституціонального впливу з боку ЄС, що підвищує рівень інклюзивного розвитку регіонів України. Показано, що європейська інтеграція розглядається як спосіб модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та нових технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, доступу до світових ринків, особливо ЄС. На основі аналізу наявної імплементації європейського законодавства та існуючих практик взаємодії сформульовані основні напрями інклюзивного розвитку регіонів, які можуть нівелювати вплив кризових явищ сьогодення.

Новизна. Запропоновано стратегічні напрями інклюзивного розвитку регіонів України в кризових умовах, включаючи поширення пандемії COVID-19, а саме: розвиток людського капіталу; розвиток переваг кожного регіону; економічне зростання та якісний перерозподіл бюджетних коштів з точки зору реалізації концепції інклюзивного розвитку регіонів країни; реалізація концепції сталого розвитку переорієнтація державної політики.

Практична значущість. Запропоновані орієнтири спрямовані на підвищення рівня соціальної складової регіонального розвитку, що є однією із визначальних складників інклюзивного розвитку за умови активізації державних регуляторних впливів.

Ключові слова: інклюзивний розвиток, регіони, Україна, ЄС, державна політика, конвергенція, імплементація, інституції, стратегічні напрями, криза.

Постановка проблеми. Становлення економіки на основі інноваційної економіки, заснованої на знаннях, нової економіки, на сучасному етапі суспільного розвитку визначає міжнародну концепцію, згідно з якою знання відіграють первинну роль, а їх виробництво є джерелом економічного зростання та конкурентоспроможності. Економі-

ка базується на знаннях, які забезпечують розумний, стійкий та всеосяжний розвиток.

Сучасний процес розвитку регіонів базується на властивій йому цілісності механізмів самоорганізації. У той же час наявні кризові явища, та глобальні впливи доводять у черговий раз, що держава повинна стати гарантом примусового розвитку національ-

ного регіонального виробництва, каталізатором прискореного створення попередніх кластерів нового економічного виробництва на основі широкого використання інструментів державно-приватного партнерства, впровадження ефективного перерозподілу ресурсів на благо національних виробників на основі використання відповідних фінансових заходів. Тому пошук напрямів сучасної реалізації механізму впровадження інклюзивного розвитку стають необхідними для формування сучасного бачення подолання кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інклюзивного розвитку суспільства, а зокрема інститутів регіонального розвитку є широко обговорюваним науковою спільнотою протягом останніх років як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями: Р. Ананд, Дж. Гупта, К. Вегелін [1–3]; Г. В. Возняк, Н. В. Павліха, Н. В. Федорчук, Н. Л. Хомюк, Ж. А. Шевчук, та інші [4–6]. При цьому ми не можемо одностайно виділити напрями за якими має впроваджуватись засади інклюзивного розвитку регіональної економіки, особливо в умовах сьогодення щодо посилення кризових явищ, які саме вплинули на благополуччя населення як на рівні регіонів так і країни у цілому.

Формулювання мети статті. Метою даного дослідження є визначення стратегічних перспектив інклюзивного розвитку регіонів України в умовах гібридної війни та

поширення пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цивілізаційним вибором українського народу є європейський вектор розвитку. В системі зовнішньополітичних пріоритетів України євроінтеграція посідає особливе місце.

В Україні європейська інтеграція розглядається як шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Україна є невід'ємною частиною Європи.

В умовах загального зростання обсягів двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС, розглянемо динаміку експорту та імпорту між Україною та країнами Центральної Європи (рис. 1, 2).

За результатами 2018 року Європейський Союз залишається одним із основних торговельних партнерів України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 41,1% від загального обсягу торгівлі України.

У звітному періоді обсяги експорту до ЄС збільшилися на 14,3% (або на 2 874,4 млн. дол. США) та склалися в обсязі 23 032,0 млн. дол. США. Питома вага експорту товарів та послуг до країн ЄС склала 40,3% від загального обсягу експорту товарів та послуг України [7].

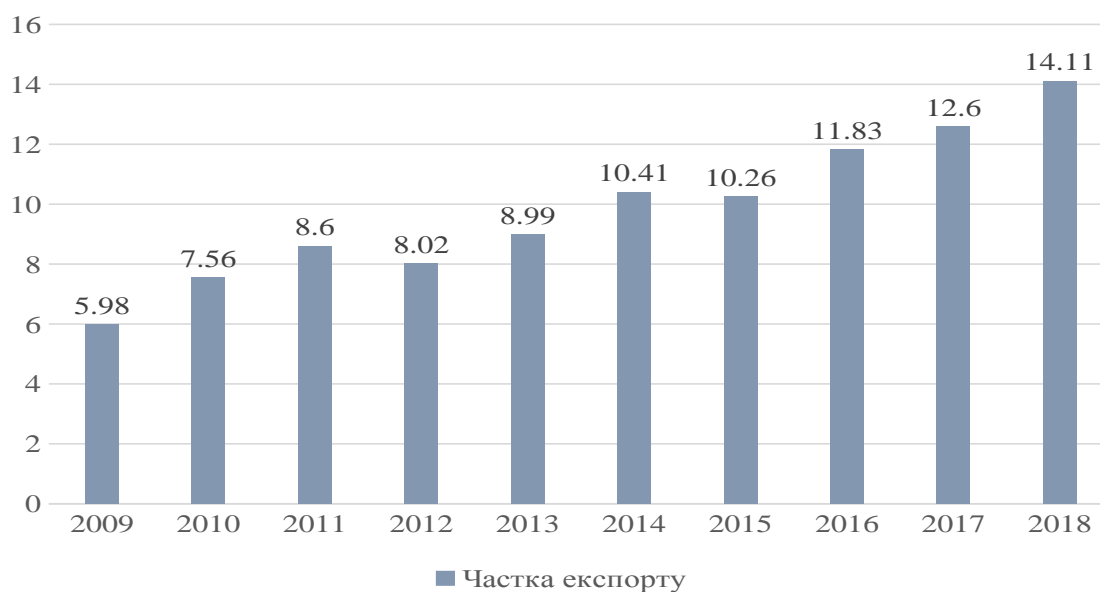

Рис. 1. Частка експорту України до країн Центральної Європи у загальному обсязі експорту країни у 2009–2018 роках, %.

Складено автором за: [7].

Рис. 2. Частка імпорту України до країн Центральної Європи у загальному обсязі імпорту країни у 2009–2018 роках, %.

Складено автором за: [7].

Частка країн Європи є найбільшою в товарній структурі зовнішньої торгівлі України та складає 45% в загальній сумі імпорту і 42% в загальній сумі експорту країни.

Звернемося до досвіду ЄС як ключового орієнтиру у виборі національного вектору розвитку, обраного Україною.

Дослідження міжнародної співпраці України із країнами Європи доцільно спрямувати на такий аспект як співробітництво у сфері регіонального розвитку. За даними Міністерства закордонних справ України основними напрямками зазначеного співробітництва є наступні:

- імплементация Меморандуму про взаєморозуміння для встановлення діалогу у сфері регіональної політики;

- налагодження взаємодії між представниками місцевої та регіональної влади України та ЄС в рамках Комітету регіонів ЄС (КР);

- реалізація Спільної ініціативи ЄС щодо Криму (призупинена на прохання української сторони);

- реалізація на регіональному рівні проектів за рахунок фінансових інструментів ЄС (Європейський інструмент сусідства і партнерства) та фінансових установ ЄС (Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку);

- участь в реалізації Пілотної програми регіонального розвитку Східного партнерства (ППРР СхП);

- участь в реалізації Стратегії ЄС щодо Дунайського регіону (Дунайська стратегія);

- залучення регіонів України до діяльності європейських регіональних асоціацій, зокрема Асамблеї європейських регіонів (Assembly of European Regions), Ради європейських муніципалітетів та регіонів (Council of European municipalities and regions), Конференції європейських законодавчих асамблей (Conference of European Regional Legislative Assemblies), Асоціації європейських прикордонних регіонів (Association of European Border Regions), Конференції периферійних морських регіонів (Conference of Peripheral Maritime Regions), Конференції президентів регіонів із законодавчими повноваженнями (Conference of President of Regions with legislative power), Європейської асоціації представників місцевого самоврядування гірських регіонів (European Association of elected representatives from Mountain Areas) та Європейських міст (EUROCITIES) [8].

Як можна зробити висновок із вищевказаної інформації, досвід ЄС у частині регулювання процесу інклюзивного розвитку регіонів є вагомим для України також у

контексті реалізації співробітництва регіонів України із різними європейськими регіональними організаціями. Також на користь цього свідчать наступні дані. Проведений аналіз законодавства України та ЄС показав, а також оприлюдненої на сайті Міністерства закордонних справ інформації, що в умовах необхідності посилення регіонального розвитку, країни ЄС та, зокрема, Центральної Європи, є фінансовими донорами. За офіційно оприлюдненими на сайті Міністерства закордонних справ України даними зазначаємо, що реалізація проектів у сфері регіонального розвитку відбувається за рахунок фінансової допомоги ЄС, зокрема через кошти Європейського інструменту сусідства та партнерства [8]. Крім цього, країна має доступ до трьох програм прикордонного співробітництва (ППС) в рамках ЄІСП: «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» (бюджет 68,6 млн. євро), «Україна-Польща-Білорусь» (бюджет 186, 2 млн. євро), «Україна-Румунія-Молдова» (бюджет 126, 7 млн. євро), «Чорне море» (бюджет 21, 3 млн. євро) [8].

Збільшення міжрегіональної нерівності є результатом двох сил. Перший напрям дії пов'язаний з тривалим циклом розвитку економічної структури. Основна хвиля технологічних інновацій, що почалася в 1970-х роках, стимулювала концентрацію високо-технологічних та наукомістких секторів у великих мегаполісах, сприяючи мобільності висококваліфікованих, непрофільних та творчих робочих місць. Зростаюча автоматизація раніше домінуючих виробничих виробництв призвела до революційних витрат на торгівлю і призвела до заміни рутинізованих робочих місць середньої та низької кваліфікації в більшості колишніх промислових центрів Європи. Виробнича діяльність стала все більш географічно розповсюдженою – і дедалі більше аутсорсинговою для третіх країн – що призвело до припинення більш рутинних робочих місць у промисловості по всій Європі. Другий тип сили – це довгий цикл регіональних еволюційних особливостей, що включає в себе особливі місця людей та навичок, фірми та галузі, формальні та неформальні установи, можливість для інновацій та їх реакцію на зміни [9].

Так звана теорія клубів стосується не-

рівномірної структури розвитку та основного питання підтримки процвітання у провідних регіонах, підсилення його в інших регіонах. Це спосіб генерувати потужне уявлення про розвиток та особливий погляд на політику. Членство в клубі визначається економічними силами, які визначають загальну сходинку можливостей, взаємодіючи з різноманітними регіональними характеристиками, що визначають роль регіонів.

Нова економічна географія та еволюційна теорія економічної географії свідчать про те, що більша агломерація породжує позитивні зовнішні явища. Такі зовнішні наслідки відстають від динамізму великих міст та регіонів. Спільною рисою всіх цих теоретичних потоків було визнання ролі географічного простору у зниженні бар'єрів та витрат на обмін та передачу знань у різних мережах як вирішальний фактор, що стоїть перед містом, промисловими кластерами та регіональними інноваційними системами.

Теорії конвергенції передбачають, що із збільшенням зв'язку через європеїзацію та глобалізацію – потоки знань, людей та навичок через більш інтегровані ланцюги цінностей, природно, покращать можливості регіонів з обмеженими можливостями та сприятимуть конвергенції. Однак, зв'язок також двоякий: у поточній хвилі розвитку ефекти ієрархії, що підсилюють (зворотне промивання), сильніші, ніж ефекти поширення (конвергенції). Поняття про те, що спроби розширити інноваційні можливості та покращити зв'язок збираються знищити переваги агломерації, не може підтримуватися теорією чи будь-якими надійними емпіричними доказами. Немає жодних вагомих доказів того, що високий приріст великих агломерацій виступає каталізатором більшої економічної активності в менш розвинених регіонах.

У Європі боротьба з територіальними негараздами, одночасно сприяючи підвищенню загальної ефективності, може бути досягнута шляхом розподіленої політики розвитку. Місцеві політики розподіленого розвитку залежать від інноваційного підходу до політики розвитку, який добре ґрунтується на ключових концепціях, що впливають із теорії розвитку, залишаючись чутливими до характеристик, особливостей та

умов кожної території. Різні клуби розвитку вимагають різних політичних підходів. Політика розподіленого розвитку пропонує життєздатний варіант сприяти економічному розвитку найдинамічніших місць у Європі, одночасно протидіючи потенційно негативній спіралі географічно обмеженого розвитку на три фронти:

–(інноваційні) функції в їх економічному поєднанні;

–розширення джерел творчості та задоволеності, які корисні самі по собі на людській основі;

–стимулювання більших інвестицій у основні можливості, які мають важливе значення для гідного та творчого життя.

Взаємодія економічних сил та регіональних характеристик породжує географію країн, регіонів та міст-регіонів, які перебувають на різних структурних позиціях у сходах ролей та функцій ширшої економіки. Питання полягає не в тому, чи є в якийсь конкретний момент ідеальне зближення чи рівність на рівнях розвитку; ніколи не буває. Натомість ми повинні визначити можливі коротко- та середньострокові шляхи регіонального розвитку відносно цієї ширшої структури. Це полягає у конкретному визначенні того, чи є процвітаючі регіони стабільно процвітаючими та чи мають менш процвітаючі регіони можливості сходитися вгору. Підсумковий показник розвитку – особистий дохід на душу населення (РСРІ) або ВВП на душу населення. ВВП на душу населення для економіки будь-якої країни, регіону чи міста-регіону є хорошим показником багатьох його ключових характеристик. Економіки з аналогічним рівнем доходу на душу населення мають багато структурних ознак, включаючи рівень освіти, наукові та технологічні фонди, якість інфраструктури та інституційну якість. І навпаки, між економіками з різними рівнями доходів ці структурні ознаки значно відрізняються.

Окремим перспективним напрямом інклюзивного розвитку регіонів України є також дотримання положень регіонального порядку денного для інклюзивного розвитку [10].

Розробка та реалізація регіонального порядку денного для інклюзивного соціального розвитку набула важливого значення в

регіональному контексті, який сьогодні відзначається нагальністю прогресу в напрямку

Цілі сталого розвитку в порядку денному сталого розвитку на 2030 рік та численні політичні, економічні та соціальні проблеми, що виникають в регіоні. Регіональний порядок денний звертає увагу на ключову роль інклюзивного соціального розвитку з рівністю в центрі, як опору сталого розвитку та умови для економічного розвитку та екологічної стійкості, а також на підтримку виконання порядку денного на 2030 рік у регіоні. У цей час безлічі змін та невизначеностей, а зважаючи на прихильність світової спільноти до сталого розвитку, все важливіше формувати зобов'язання навколо бачення інклюзивного соціального розвитку.

Відповідно до зазначеного документу країнами світу пропонується обговорити та врахувати при формуванні державної регіональної політики інклюзивного розвитку основні положення згаданої доктрини.

В опублікованій науковій доповіді Державної установи «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» визначено ключові тенденції та перспективи інклюзивного виміру розвитку регіональних центрів – міст-центрів ділової активності України [11].

Відповідно до результатів наведеного вище дослідження, інклюзивний розвиток – це «з одного боку – це економічний розвиток, основною метою якого є скорочення бідності та нерівності, а з іншого – процес забезпечення повсюдної участі населення в процесі зростання як з точки зору прийняття рішень, так і в створенні самого зростання; забезпечення рівних можливостей всього населення для реалізації власного людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання, віросповідання, етнічних коренів тощо» [11, с. 7].

Висновки. Узагальнюючи усю вищенаведену інформацію та розглянутий у дослідженні досвід ЄС, можна виділити такі стратегічні напрямки інклюзивного розвитку регіонів України в умовах кризових явищ, у тому числі поширення пандемії COVID-19:

– розвиток людського капіталу через

забезпечення якісної реалізації державної соціальної політики, результатами чого стануть подолання безробіття, підвищення рівня зайнятості, збільшення рівня інвестування в освіту, науку та наукові регіональні центри, а також наукові парки;

– розвиток переваг кожного регіону та його спеціалізації, налагодження та оновлення сформованих інфраструктурних зв'язків;

– вирівнювання рівня медичного обслуговування населення в розрізі регіонів;

– економічне зростання та якісний перерозподіл бюджетних коштів в умовах реалізації концепції інклюзивного розвитку регіонів країни;

– реалізація концепції сталого розвитку та приділення особливої уваги досягненню Цілі сталого розвитку 12 «Відповідальне споживання та виробництво» в умовах перерозподілу та використання національних багатств України;

– спрямованість державної політики на усунення регіональних диспропорцій розвитку та доступу до публічних фінансів.

Виявлені перспективи потребують наукового обґрунтування та розроблення методологічних засад їх досягнення, що стане предметом наступних досліджень.

Література

1. Inclusive Growth: Measurement and Determinants / R. Anand, et al. *IMF Working Paper*. 2013. P. 3. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13135.pdf> (Last accessed: 22.06.2020).

2. Ianchovichina E., Lundstrom Gable S. L. What is Inclusive Growth? Commodity Prices and Inclusive Growth in Low-Income Countries. *International Monetary Fund*. 2012. URL: <http://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/WhatIsIG.pdf?resourceurlname=WhatIsIG.pdf> (Last accessed: 22.06.2020).

3. Gupta J., Vegelin C. Sustainable development goals and inclusive development. *International environmental agreements: Politics, law and economics*. – 2016. – Iss. 16. – № 3. – P. 433–448.

4. Возняк Г. В. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа. / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. // 2015. – № 3. – С. 34–43.

5. Хомюк Н. Л. Методичні підходи до аналізу розвитку сільських територій в умовах децентралізації. / Н. Л. Хомюк, Н. В. Павліха // Регіональна економіка. – 2019. – № 1. – С. 47–55.

6. Шевчук Ж. А. Проблеми розвитку інституціонального середовища в Україні. / Ж. А. Шевчук, Н. В. Федорчук // Науковий вісник Ужгородського

національного університету. – 2016. – Вип. 6, Ч.3. – С. 141–144.

7. Державна служба статистики України : офіц. веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення : 22.06.2020)

8. Міністерство закордонних справ України: офіц. веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/regionalne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoyuta-yes/pro-regionalne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoyuta-yes>

(дата звернення : 22.06.2020)

9. European Commission. Why Regional Development matters for Europe's Economic Future? Working Paper. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/working/201707_regional_development_matters.pdf (Last accessed: 22.06.2020).

10. Towards a regional agenda for inclusive social development: Bases and initial proposal. CEPAL, 2018. – 88 p. URL: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44020/4/S1800661_en.pdf (Last accessed: 22.06.2020).

11. Інклюзивний вимір розвитку міст-центрів ділової активності України: тенденції та перспективи. ДУ Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України НАН України. – 2019. – 55 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20190301.pdf> (дата звернення : 22.06.2020)

References

1. Anand, R. et al. (2013). Inclusive Growth: Measurement and Determinants. *IMF Working Paper*, pp. 3. Retrieved from <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13135.pdf> (accessed 22 June 2020)

2. Ianchovichina, E., & Lundstrom, Gable S. in ed. by Arezki, R., Pattillo, C., Quintyn, M., & Zhu M. (2012). What is Inclusive Growth? Commodity Prices and Inclusive Growth in Low-Income Countries. *Lundstrom*, Retrieved from <http://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/WhatIsIG.pdf?resourceurlname=WhatIsIG.pdf> (accessed 22 June 2020)

3. Gupta, J., & Vegelin, C. (2016). Sustainable development goals and inclusive development. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 16(3), pp. 433–448. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-016-9323-z> (accessed 22 June 2020)

4. Vozniak, H.V. (2015). Regionalnyy rozvytok sutnist i metodolohichna osnova. *Rehionalna ekonomika*, (3), 34–43.

5. Khomiuk, N. L., & Pavlikha, N. V. (2019). Methodichni pidkhody do analizu rozvytku silskykh terytiryi v umovakh detsentralizatsii, *Rehionalna ekonomika*, (1), 47–55.

6. Shevchuk, Zh.A., & Fedorchuk, N.V. (2016). Problemy rozvytku instytutsionalnoho seredovyscha v Ukraini, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, issue 6(3), 141–144.

7. Derzhavna Sluzhba Statystyky Ukrainy: ofitsiynyy website (2020), Retrieved from

<http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 22 June 2020)

8. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy: dfitsiynyy veb-site. (2020), Retrieved from <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/regionalne-spivrobotnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/pro-regionalne-spivrobotnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (accessed 22 June 2020)

9. European Commission. Why Regional Development matters for Europe's Economic Future? Working Paper, Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/201707_regional_development_matters.pdf

(accessed 22 June 2020)

10. CEPAL (2018), Towards a regional agenda for inclusive social development: Bases and initial proposal, Retrieved from : https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44020/4/S1800661_en.pdf (accessed 22 June 2020)

11. Inkluzyvnyy vymir rozvytku mist-tsentriv dilovoi aktyvnosti Ukrainy: tendentsii ta perspektyvy. DU Instytut rehionalnykh dosliszhen imeni M. I. Dolishniho NAN Ukrainy. 2019. – 55 p. Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/p20190301.pdf> (accessed 22 June 2020)

ПЕРСПЕКТИВЫ ИНКЛЮЗИВНОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ В КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ

*С. А. Тульчинская, д. э. н., профессор, НТУУ «КПИ имени Игоря Сикорского»,
М. В. Шашина, к. э. н., доцент, НТУУ «КПИ имени Игоря Сикорского»*

Методология исследования. Результаты получены за счет применения методов: теоретического обобщения – при выявлении основных характеристик инклюзивного развития; системного подхода – при определении практик взаимодействия регионального уровня национальной экономики и Европейского Союза; анализа и синтеза – для выявления направлений инклюзивного развития регионов в условиях основных вызовов кризисных явлений настоящего; институционального подхода – при определении основных институтов влияния на инклюзивную составляющую регионального развития национальной экономики.

Результаты. Европейская интеграция занимает особое место в системе внешнеполитических приоритетов Украины. Определены основные направления регионального сотрудничества для Украины и ЕС. Выявлены основные направления институционального влияния со стороны ЕС, повышающего уровень инклюзивного развития регионов Украины. Показано, что европейская интеграция рассматривается как способ модернизации экономики, преодоления технологической отсталости, привлечения иностранных инвестиций и новых технологий, создания новых рабочих мест, повышения конкурентоспособности отечественных производителей, доступа к мировым рынкам, особенно ЕС. На основе анализа имеющейся имплементации европейского законодательства и существующих практик взаимодействия сформулированы основные направления инклюзивного развития регионов, которые могут нивелировать влияние кризисных явлений современности.

Новизна. Предложено определить стратегические направления инклюзивного развития регионов Украины в кризисных условиях, включая распространение пандемии COVID-19, а именно: развитие человеческого капитала; развитие преимуществ каждого региона; экономический рост и качественное перераспределение бюджетных средств с точки зрения реализации концепции инклюзивного развития регионов страны; реализация концепции устойчивого развития переориентация государственной политики.

Практическая значимость. Предложенные ориентиры направлены на повышение уровня социальной составляющей регионального развития, которая является одной из основных составляющих инклюзивного развития при условии активизации государственных регуляторных воздействий.

Ключевые слова: инклюзивный развитие, регионы, Украина, ЕС, государственная политика, конвергенция, имплементация, институты, стратегические направления, кризис.

*S. O. Tulchynska, D.E., Professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute,
M. V. Shashyna, Ph. D. (Econ.), Associate Professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute*

Methods. The results are obtained through the use of methods: the method of theoretical generalization – when identifying the main characteristics of inclusive development; systems approach – in determining the practices of interaction between the regional level of the national economy and the European Union; analysis and synthesis – to identify areas of inclusive development of regions in the face of the main challenges of today's crisis, the institutional approach – in determining the main institutions of influence on the inclusive component of regional development of the national economy.

Results. European integration occupies a special place in the system of Ukraine's foreign policy priorities. The main directions of regional cooperation for Ukraine and the EU have been identified. The main directions of institutional influence on the part of the EU and the increase of the level of inclusive development of the regions of Ukraine are revealed. It is shown that European integration is seen as a way to modernize the economy, overcome technological backwardness, attract foreign investment and new technologies, create new jobs, increase the competitiveness of domestic producers, and access the world markets, especially the EU market. Based on the analysis of the current implementation of European legislation and practices of interaction, the main directions of inclusive development of regions are formulated to mitigate the impact of today's crisis.

Novelty. It is proposed to determine the strategic directions of inclusive development of the regions of Ukraine in crisis conditions, including the spread of the COVID-19 pandemic: human capital development; development of advantages of each region; economic growth and qualitative redistribution of budget funds in terms of implementing the concept of inclusive development of the country's regions; implementation of the concept of sustainable development reorientation of public policy.

Practical value. The proposed guidelines are aimed at raising the level of the social component of regional development, which is one of the defining components of inclusive development, provided that state regulatory influences are intensified.

Keywords: inclusive development, regions, Ukraine, EU, state policy, convergence, implementation, institutions, strategic directions, crisis.

Надійшла до редакції 18.08.20 р.